

УДК 821.161.2

Тетяна Шевченко

ОБРАЗ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ В ПУБЛІЦИСТИЦІ Л. ІВШИНОЇ

У статті аналізується стан та окреслюються перспективи розвитку сучасної української журналістики в публіцистиці Л. Івшиної — головного редактора газети «День».

Ключові слова: журналістика, публіцистика, газета «День», Л. Івшина.

В статье анализируются состояние и перспективы развития современной украинской журналистики в публицистике Л. Ившиной — главного редактора газеты «День».

Ключевые слова: журналистика, публицистика, газета «День», Л. Ившина.

The state and perspectives of the modern Ukrainian journalism's development in L. Ivshina's sociopolitical journalism are analysed in this article. L. Ivshina is the head editor of the newspaper «The Day».

Key words: journalism, sociopolitical journalism, newspaper «The Day», L. Ivshina.

В Україні зовсім небагато видань, які відносять до так званої якісної, опінієтворчої преси. До них по праву можна уналежнити газету «День», яка виходить з 1996 року і давно має постійного читача, котрий потребує фахових коментарів, оцінок, експертних висновків з різних точок зору на все, що відбувається в Україні і світі. Це тим паче важливо, адже видання постійно друкує цікаву й актуальну публіцистику, у той час як більшість масових видань відмовилися від неї. Це своєрідний феномен на теренах української газетної періодики: публіцистичні матеріали тепер можна знайти тільки у тижневиках, товстих журналах, альманахах, чого не скажеш про газету «День», яка виходить у щоденному форматі.

Неофіційний слоган видання — «Ми видаємо газету для читачів і разом з читачами». Ця газета виходить українською, російською

та англійською мовами, має стійкий високий рейтинг в Україні і за кордоном. Серед постійних читачів видання — дипломатичні кола та інтелігенція. Так, Іван Дзюба, академік НАН України, неодноразово наголошував, що є постійним читачем «Дня»: «З її [газетою] появою пов'язувалися певні надії (зокрема й на те, що вона згуртує навколо себе українських інтелектуалів і візьме на себе місію розкриття національно-культурних і цивілізаційних перспектив України, навіть якоюсь мірою і просвітницьку місію); попри деякі розчарування, вона залишається в моїх очах (як, певен, і в очах багатьох читачів) однією з кращих газет в Україні» [4, 821].

Безперечно, такі схвальні відгуки, така продумана інформаційна політика, такі високі рейтинги газети «День» — заслуга, насамперед, її головного редактора, яким є Лариса Івшина, котра давно вже стала обличчям газети. Лариса Олексіївна Івшина очолює газету з 1997 року. Вона ж є автором ідеї та редактором бібліотеки газети «День»: «Україна Incognita», «Дві Русі», «Війна і мир», «День і вічність Джеймса Мейса», «Апокрифи Клари Гудзик». Саме за її головування газета «День» стала такою, яку можна віднести до інтелектуальної журналістики. Сама Лариса Івшина у більшості інтерв'ю стверджує, що цінує буквально кожного читача, адже саме він допомагає газеті зростати і розвиватися: «Наша газета розвивається разом з читачами, реагуючи на їх зауваження і побажання, ми перебуваємо у постійному діалозі. Більш того, мені здається, що і читач, так би мовити, виховує нас... і ставить для нас дуже високу планку» [3, 17].

Останнім часом сама Лариса Івшина друкується не часто — дається взнаки організаторська і керівна робота. Однак її нечисленні публікації є такими, що заслуговують на належну наукову оцінку. В усіх її творах, представлених на сайті газети «День», лежить печатка пристрасті та розуму, всі вони пронизані автобіографічністю, відчувається сильна та цікава індивідуальність, що заглиблюється в основні проблеми української сучасності й дає на них відповіді, такі розв'язки, які постають з чуття найглибшої відповідальності й щирості.

Поважна тема її творчості — проблеми української журналістської справи. Вона активно пише про платформу журналіста, його обов'язок перед власним народом у критичні моменти історичного поступу, що зумовлює пошуки концепції «нової журналістики», в

основі якої має бути насамперед моральність і демократизм, а в самому змісті повинен бути не плакат, а синтетична образність, асоційована з пластичним іміджем буремної сучасності, динамічна загострена думка, а не медитація. Йдеться про творчість, звернену до особистості, що торкається глибинних пластів суспільної свідомості, обстоюючи універсальні людські цінності. Таку публіцистику О. Александров образно називає «глибокою», наголошуючи: «У “глибокій публіцистиці” поточна дійсність представлена таким чином, що її узагальнення здатні формувати світогляд читачів» [1, 283].

На нашу думку, саме такими є публікації, в яких авторка демонструє власну позицію на журналістику в незалежній Україні. У них вона відстоює думку, що характер журналістики кожного народу неминуче зумовлений своєрідністю його національної політичної культури та специфікою особливих завдань журналістики в історії розвитку свого народу, особливо в перехідні її періоди.

У таких творах, як «Про батьківщину жирафів. Складне “одужання” української журналістики», «Свобода слова: Операція “прикриття”. Фантазії до Дня журналіста», «“Про День” і про країну», «Коли рамки свободи звужуються, треба йти вгору» тощо посідають чільне місце у творчості Лариси Івшиної як публіциста, адже тут сконцентровано основний ідейний зміст і її життєвої позиції. Авторка інтуїтивно відчуває потребу нового журналістського стилю в українських реаліях. Таким «стилем» має стати, насамперед, професіоналізм і етичний інтелектуалізм, котрий зможе роздерти «чорну заслону, що висить над майбутнім» (О. Теліга). А тому «ті журналісти, які займаються «розведенням багна», а не задають нову планку, фактично грають на боці наших історичних опонентів. Так, завдання витягти Україну з болота — не з простих. Мюнхгаузен би обридався... І тактика поведінки «на болоті» повинна бути строго визначеною: *не сіпатися безсистемно, а зміцнювати надійні точки опори*. Підтримувати кращих. Прокладаючи горизонтальні зв'язки (як у випадку співпраці «Дня» з університетами), пов'язуючи, знайомлячи українських інтелектуалів, зміцнюючи віру суспільства в свої сили» [11, 18] [курсив мій. — Т. Ш.).

Авторка в матеріалах, присвячених українській журналістиці, закликає створити власний стиль життя і творчості, який відповідав би перехідній добі. Вона гаряче протестує проти фальшивої яскравості

та «бряцання імітації», політичного запродавства і псевдопрофесіоналізму, що так ваблять невироблені смаки жадібних до новизни і затуманює шляхетну простоту правдивого стилю етично чистих працівників медіа. Саме тоді газета чи журнал, телеканал та Інтернет-сайт стануть духовною зброєю, прагнучи відродити віру в правдиве слово, в той час, коли меч вважається чи не єдиним засобом виборення свободи. Імітування справжньої журналістики та бутафорія — це те, що категорично не сприймає Л. Івшина. І навпаки — справжність, уміння осягти всю велич або ж трагізм доби, необхідність своєчасної роботи медіа є рисою характеру справжнього журналіста, своєрідний культ якої утверджувала авторка. Це приблизна та планка професійності та моральної відповідальності, про яку писав І. Михайлин: «Журналістика — найбільш стресова спеціальність; у професії журналіста успіх передусім залежить від міри таланту; професія журналіста — це безкінечне самовдосконалення; величезна моральна відповідальність; журналістика — галузь універсальної духовної діяльності» [див. : 12, 12].

Лариса Івшина прагне відродити довіру й віру до слова журналіста, до журналістики власне як до «четвертої влади». Вона у своєрідний спосіб формулює основні принципи та завдання сучасної журналістики: усвідомлення нею національної потреби, професійна й етична довершеність, спрямованість на скріплення «душі нації». Така журналістика, на думку редактора «Дня», може виконати основне завдання: віднайти правдиві глибини й висоти української духовності, відкрити українській спільноті правду про них. Але для цього слід мати велике внутрішнє переконання у своїй правоті. Авторка впевнена, що одужання української журналістики — це перший симптом одужання українського суспільства.

Так, у статті «Свобода слова: операція “прикриття”» з красномовним підзаголовком «Фантазії до Дня журналіста» аналізується український інформаційний простір у контексті української політичної ситуації. Варто додати, що матеріал написано навесні 2009 року, коли вся країна спостерігала за тим, у який спосіб і під якими гаслами відбувалися переговори між Партією регіонів і Блоком Юлії Тимошенко. Тодішню ситуацію зі свободою слова авторка образно назвала операцією «прикриття»: «Виглядає так, що свобода слова деякими найбільш підступними політиками використовується як операція “прикриття”».

Мовляв, ви точіть собі лясина на TV-колодах, а ми тим часом про все найсуттєвіше домовимося. У кімнатах, захищених від прослуховування. Це, до речі, основний висновок, зроблений політиками після нерозслідуваної справи про вбивство Георгія Гонгадзе» [11, 18].

Лариса Івшина пише, що український інформаційний простір існує в паралельних вимірах: з одного боку, існує свобода слова, а з іншого — тіньова політика — так вона ставить питання про свободу слова, свободу масової інформації та європейські стандарти в українській політиці, журналістиці та суспільному житті. Однак вона переконана, що свобода повинна сприяти зростанню, а не занепаду, розвитку, а не деградації, смаку до ідей, а не огиді. Журналістка переконана, що українське суспільство не має права відведений на реформи час використовувати на пустопорожні балачки людей, які лише поширюють на суспільство хаос у своїх головах. Тим більше, що є дуже багато тих, хто справді заслуговує на те, щоб бути почутим.

У цьому сенсі їй дуже непокоїть той час, коли підуть із життя наші Великі — ті, хто зараз тримає на собі всю гуманітарну сферу. І ставить чимало питань до наших сучасників: чи збережуться в телеархівах повноцінні розмови з ними про осмислення теперішнього й майбутнього? Чим буде жити Україна далі? Чи розуміють телевізійники, яку відповідальність беруть вони на себе за не-вчинки? тощо.

Ідеї статті «Про батьківщину жирафів. Складне “одужання” української журналістики» суголосні ідеям попередньо проаналізованої публікації. Тут вивчається стан української журналістики з кінця 80-х до сьогоднішнього дня. Л. Івшина пише, що загалом кінець 80-х ознаменувався величезним підйомом преси, яка виросла на базі класичної української літератури, трималася на подвижництві багатьох героїв і живила собою вільнодумну традицію, що «завжди була ніби підземною річкою». «З великими тектонічними зсувами на початку 90-х з'явилася надія на те, що Україна дуже швидко трансформується і журналістика відіграє тут певну роль, — читаємо в статті. — Але національний романтизм багатьох тих, хто заповнив собою весь ефір, дезорієнтував. Ми мимовільно не звернули уваги на те, що зі старого досвіду можна і потрібно було перенести певні раціональні речі в нову українську журналістику» [10, 14]. Потім вона розповідає про роль журналістів у висвітленні акції «Україна без Кучми», про діяльність прем'єр-міністра України П. Лазаренка, про вбивства знакових

журналістів епохи розвиненого кучмізму: Г. Гонгадзе, І. Александрова, Б. Дерев'янка. Аналіз основних віх становлення української журналістики штовхає авторку до міркувань про її сучасний стан і призначення, і навіть більше. Вона приходить до думки, що проблеми в державі починаються тоді, коли люди не можуть відрізнити добро від зла. І саме призначення журналістики — навчити громадян розрізняти і думати, її функції не повинні обмежитися вкиданням у простір інформації. «А представити цю інформацію? А прокоментувати? А пороздумувати над нею? А сумніватися?.. Який будівельний матеріал нам потрібен для сьогоднішнього і завтрашнього дня? Обрати його можна тільки на основі сформованих цінностей. А за цінностями ми — європейці, ми люди вільного світу, які завжди доводили свою потребу в свободі. Це не традиція бунту, це традиція опору в усіх смислах» [10, 15].

Аналіз публікацій Л. Івшиної засвідчив, що вони стилістично довершені та цікаві. І насамперед це пояснюється тим, що авторка вміє і наочно продемонструвати й обґрунтувати свою позицію, і словесно майстерно її висловити. «Я» героя в творах Л. Івшиної виражається безпосередньо. Всі свої твори вона пише від першої особи, безпосередньо виражає свою позицію.

Автор-герой Л. Івшиної не просто виступає живим свідком, а й у ряді випадків — першовідкривачем, насамперед, незнайомого в знайомому, будь то інша країна чи українська соціальна дійсність. Додамо: вона не тільки інформує про те, що створено силою її уяви, не тільки «заряджає» своїми настроями, але й впливає на читачів, орієнтуючись на їх інтелектуальну уяву, про що свідчить імперативний настрій більшості її статей. Перебуваючи під враженнями побаченого і переосмисленого, Л. Івшина подекуди надто перенасичує текст «реєстрацією» деталей, які сприймаються зором, вкрапляє численні допоміжні подробиці, котрі стають запорукою читабельності тексту. Це видає натуру по-громадянськи свідому, уважну, таку, що вміє реально оцінити актуальні проблеми українського сьогодення, спонукати читачів до роздумів і до співпраці на благо спільної справи. Це людина, яка особисто не байдужа до того, про що пише, котра працює на випередження ситуації, що є свідченням неабиякої майстерності.

Отже, публіцистика Л. Івшиної відбиває не лише її естетичні вподобання, етичні імперативи, а й громадську позицію, світоглядні

переконавання. Це погляд журналіста, який знає всі проблеми галузі зсередини і тому має право на їх оцінку, хай і жорстку. Л. Івшина чітко формулює кодекс сучасного українського журналіста: він повинен на себе взяти місію просвітництва й імперативу до збереження і примноження моральних, національних і культурних цінностей. Таку журналістику Л. Івшина називає «розумною», а суспільство, в якому вона повинна функціонувати, багном.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Александров О. В.* Тези до теорії публіцистики / О. Александров // Діалог : Медіа-студії : зб. наук. праць / [відп. ред. Александров О. В.]. — Одеса : Астропринт, 2007. — № 6. — С. 272–288.
2. *Бердичевська М.* «Рентген» з Ларисою Івшиною / Бердичівська М. // Телекритика. — 2009. — 1 грудня. — С. 17–19.
3. *Дзюба І.* Навколомовна мла серед білого «Дня» / І. Дзюба // Дзюба І. З криниці літ: Т. 2: Шевченко і світ; Естетика і культурологія; Знайомство з десятою Музою; «Бо то не просто мова, звуки...»; Тернисті дороги порозуміння. — К., 2006. — С. 819–828.
4. *Івшина Л.* «Підтримка — не в оплесках!..» / Л. Івшина // День. — 2007. — № 205. — С. 14–16.
5. *Івшина Л.* Коли рамки свободи звужуються, треба йти вгору. Передноворічні роздуми / Л. Івшина // День. — 2002. — № 240. — С. 2.
6. *Івшина Л.* Наш шанс Солідарності / Л. Івшина // День. — 2010. — № 217–218. — С. 12–13.
7. *Івшина Л.* Оксана Пахльовська: Поділ України проходить лише по одній лінії: між Європою і не-Європою / Л. Івшина // День. — 2009. — № 238. — С. 23–24.
8. *Івшина Л.* Про «День» і про країну / Л. Івшина // День. — 2003. — № 166. — С. 3.
9. *Івшина Л.* Про батьківщину жирафів. Складне «одужання» української журналістики / Л. Івшина // День. — 2008. — № 94. — С. 14–15.
10. *Івшина Л.* Свобода слова: операція «прикриття». Фантазії до Дня журналіста / Л. Івшина // День. — 2009. — № 94. — С. 18.
11. *Михайлин І. Л.* Основи журналістики : навч. посіб / І. Михайлин. — Харків : ЦУЛ, 2002. — 258 с.

Одержана 21.12.2012